

Ostrowska, Teresa

"Polskie Stowarzyszenia Lekarskie 1805-1951", Krzysztof Brożek, Warszawa 2005 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 51/3-4, 352-353

2006

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



Przypis

¹ Zob. W. R o e s k e : *Polskie apteki*. Wrocław-Warszawa-Kraków 1991, s. 89, 97–98.

Anna Trojanowska
Instytut Historii Nauki PAN
Warszawa

Krzysztof B r o Ź e k : *Polskie stowarzyszenia lekarskie 1805–1951*. Warszawa 2005, Polskie Towarzystwo Lekarskie, 8°, 144 s., ilustr.

Tę szczupłą, ale treściwą książeczkę napisał zasłużony historyk medycyny z Katowic, od 1987 r. nauczyciel akademicki w śląskich wyższych uczelniach, płodny pisarz. Podjął on tematykę potrzebną, a dotąd nieopracowaną.

Towarzystwa lekarskie powstawały dla pełnienia różnorodnych funkcji, w tym zastępowania nieistniejących państwowych instytucji naukowych, szerzenia zasad etyki lekarskiej. Pierwszym z nich na ziemiach polskich było Towarzystwo Lekarskie Wileńskie, założone dnia 12 grudnia 1805 r. w Wilnie, którego współzałożycielem i pierwszym prezesem był Jędrzej Śniadecki, drugim zaś Towarzystwo Lekarskie Warszawskie założone dnia 6 grudnia 1820 r. w Warszawie, którego współzałożycielem i pierwszym prezesem był August Ferdynand Wolff. W 2005 r. upłynęło 200 lat od założenia pierwszego z nich i 185 lat od założenia drugiego. To właśnie było przyczyną, dla której Polskie Towarzystwo Lekarskie wydało tę publikację i zorganizowało uroczystą sesję w Zamku Królewskim w Warszawie w dniu 25 listopada 2005 r.

Towarzystwa lekarskie początkowo, gdy ziemie polskie były pod zaborami, miały charakter stowarzyszeń ogólnolekarskich regionalnych, następnie – specjalistycznych regionalnych, w wolnej Polsce – specjalistycznych ogólnopolskich, a pierwszym – ogólnolekarskim i zarazem ogólnopolskim jest Polskie Towarzystwo Lekarskie (1951–), które objęło dotychczas powstałe stowarzyszenia i starało się przejąć funkcje prezentowania środowiska lekarskiego zastępując w ten sposób rozwiązane w 1950 r. izby lekarskie.

Autor informuje o powstaniu towarzystw, programie ich działalności, założycielach i „ideologach” towarzystw. Podaje dane statystyczne dotyczące lekarzy, opisuje organizację ochrony zdrowia, studiów lekarskich i doskonalenia zawodowego (kursy i specjalizacje). Omawia kolejno towarzystwa w dobie zaborów, w II Rzeczypospolitej, w czasie drugiej wojny światowej (tu też martyrologia lekarzy) i w latach 1945–1951. Zamieszcza również *Słownik lekarskich stowarzyszeń naukowych, związkowych i samorządowych oraz pokrewnych* z wydzieleniem 84 stowarzyszeń ogólnolekarskich i 134 stowarzyszeń

lekańskich specjalistycznych zawierający podstawowe informacje jak nazwy towarzystw, siedziby zarządów, okres działalności, liczby członków i oddziałów, wybór wydawnictw itp. Słownik ten jest ułożony chronologicznie, a kolejne pozycje są ponumerowane. Poza Przedmową, *Wprowadzeniem* i *Zakończeniem* jest dołączony *Wybór piśmiennictwa*, *Skorowidz nazw stowarzyszeń, miejscowości i instytucji* w układzie krzyżowym i z podaniem paginacji oraz *Wykaz skrótów*.

Podkreślmy, że historycy medycyny mieli swoje towarzystwa od 1925 r. w Poznaniu, Lwowie, Wilnie i Krakowie, a ogólnopolskie dopiero od 1957 r.

Autor ilustruje swój tekst 25 czarno-białymi rycinami przedstawiającymi zasłużonych lekarzy i strony tytułowe wydawnictw. Zamieszcza łącznie 179 przypisów na 84 stronicach podstawowego tekstu. Omyłkowo pisząc o publikacjach Towarzystwa Lekarskiego Wileńskiego nie skorzystał z opracowania Ostrowskiej i podał rok wydania „Pamiętników” jako 1812 (s. 18, 91) zamiast jako 1818.

W uzupełnieniu dokumentacji przydałby się wykaz specjalności lekarskich z zasygnalizowaniem numerów reprezentowanych przez dotyczące ich towarzystwa i indeks nazwisk. Jeżeli dojdzie do drugiego wydania, warto by o tym pomyśleć.

Książka ma miękką oprawę w kolorze niebieskim z nadrukiem złożonymi literami. Na jej ostatniej stronie znajduje się nota biograficzna i fotografia Autora.

Publikacja ta powinna znaleźć się w posiadaniu wszystkich historyków medycyny.

Teresa Ostrowska
Warszawa

Henryka Ilgiewicz: *Wileńskie towarzystwa i instytucje naukowe w XIX wieku*. Toruń 2005 Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 480.

Wiek XIX dla nauki to interesujący okres. Dotychczas postrzegana przede wszystkim jako zbiór wiedzy o otaczającej rzeczywistości – w dużej mierze zamknięty w księgach, bibliotekach i archiwach, zarezerwowany dla wąskiego grona ludzi – stawała się wówczas stopniowo ważnym czynnikiem rozwoju społecznego. Zauważalna użyteczność społeczna nauki stanowiła podłoże do rozwoju nowych struktur uprawiania nauki i rozpoczęła proces jej instytucjonalizacji. Obok instytucji naukowych organizowanych z inicjatywy władz państwowych, spontanicznie powstawały, z naturalnej potrzeby zrzeszania się, jak również dla realizacji wspólnych naukowych projektów, towarzystwa naukowe. Instytucje reprezentujące społeczny ruch naukowy – ze względu na zaistniałą sytuację polityczną – wyznaczały sobie także cele pozanaukowe, dając często wyraz solidarności narodowej.